

crkva u svijetu

godina VI • broj 1 • split 1971.

CRKVA, NACIJA I POLITIKA

Drago Šimundža

»Dajte caru carevo, a Bogu Božje!« — kazao je Krist farizejima kad su mu postavili provokativno pitanje o odnosu između kraljevstva Božjega i svjetovne vlasti (Mt. 22, 15-22).

Nije to bila nikakva doskočica. Bilo je to načelno stajalište Utemeljitelja kršćanstva; čvrsta okosnica imanentnog kršćanskog pogleda na društveno-politička i duhovno-religiozna pitanja ljudskoga života.

Crkva nije i ne želi biti politička sila koja bi rješavala nacionalna pitanja i namećala određene sustave. Ustanovljena na religioznoj osnovi, nadilazeći, da tako kažem, čitav niz osobnih, klasnih i nacionalnih razlika, Crkva je u svojoj duhovnoj misiji isključila iz svog religioznog bića povijesno-društvene taloge i posvetila se svom religiozno-moralnom pozivu. Njezina je zadaća duhovne naravi.

To, naravno, ne znači da joj nije stalo do ovozemaljske sreće čovjeka, do ostvarenja društveno-etičkih načela ili mira na zemlji. Dapače. Međutim, politička pitanja i težnja za vlašću nisu stvar Crkve.

Koliko god nas pri toj tvrdnji izazivala pomisao na Civitas Dei, moramo priznati da je Kristova Crkva apolitična. Pa i kad nam katolička ili uopće kršćanska misao daje određene društvene upute i smjernice, nikada nas ne želi i ne može politički vezati uz tu i tu ideju, taj i taj pokret, klasnu ili društvenu formaciju. Jednostavno, to nije njezina stvar. Crkva je majka svih ljudi, a osobito siromašnih i potlačenih (Ivan XXIII).

Činjenice su to. Teološke postavke.

Mi znamo, istina, da je Crkva, kao duhovno-moralna snaga, ponijela sa sobom u svijet i povijest svoje etičko-humane principe koji će igrati značajnu ulogu unutar društva. Ali, ti su principi objektivnog, nadpolitičkog karaktera; jednaki za sve. Spomenimo samo evanđeosko načelo

ljubavi i zajedništva; sjetimo se da smo po Evanđelju svi braća, da nema »Židova ni Grka« . . . , da smo svi ravnopravni. — To je historijska poruka kršćanstva. Crkva je se ne može odreći.

Možda nekada nekome ta načela smetaju, ali bi bio uzaludan i nezahvalan posao pobijati njihovu općenitost i objektivnost.

Čvrsta poput klisure, Crkva mora znati prkositi zubu vremena, čuvati vrednote duha i svijetliti poput svjetionika. Svako časkanje i težnja za vlašću mogu je samo kompromitirati.

Pa ipak, reći će mi se, bilo je vrijeme kad je ta i ta Crkva oblikovala ili očuvala određenu naciju, kad se tu i tu miješala u društvena i politička pitanja, kad je na svojim leđima nosila povijest nekog naroda, ili mu se pak iznevjerila . . .

Sve su se te činjenice, znam, mogle odviti u krilu jedne ili druge nacionalne Crkve. Ali, one nisu nikakav razlog da promijenimo svoje mišljenje o biti i poslanju Kristove Crkve.

Ovdje smo spomenuli i moramo protumačiti pojam i značaj nacionalnih Crkava.

Crkva je apolitična, ali nije anacionalna. Dapače. Ona je po svojoj službi i poslanju narodna. Stoga možemo govoriti o nacionalnim Crkvama: o francuskoj, holandskoj, hrvatskoj . . . Crkvi.

Živeći, naime, u svom narodu i s narodom, Crkva postaje dio i svojina naroda i narodnog bića, duhovno-kulturni faktor koji se nužno uključuje u rad i život svoje nacije tako da narodni duh, nacionalna svijest i društvene specifičnosti naroda postaju jednako svojina te narodne Crkve kao što, s druge strane, duhovno bogatstvo Crkve postaje dio narodnoga bića. To je, dakle, nacionalna Crkva.

Zadaća je takve Crkve da raste i živi sa svojim narodom, da s njime dijeli njegove patnje i nade, da ga duhovno i humano izgrađuje i odgaja. Ne smiju je voditi nikakvi uski interesi. Mora biti svjesna da je sa svojim vjernicima samo dio opće Crkve, ali isto tako i dio nacije u kojoj živi. Njezin je imanentan etičko-moralni poziv da svojim nesebičnim zalaganjem bude na službu čitavoj naciji.

Naravno, ni u tom slučaju, Crkva, kao zajednica vjernika, ne može i ne smije biti politička organizacija. Narodna da, ali politička ne!

Vremena u kojima bi Crkva igrala neku političku ulogu, pa makar u okviru samo jednoga naroda, nisu poželjna. Štoviše bila bi štetna. Svjetovna vlast i politička opredjeljenja ne mogu se spojiti s pozivom Crkve. Najbolje joj odgovara da bude neovisna, neutralna, odvojena od države.

Polazeći od tih načela, tj. od apolitičnosti Crkve i njezine nužne povezanosti s narodom, lako je razumjeti da Crkva ne pristaje uz određeni društveni poredak iz nekih unaprijed smišljenih motiva. Društveno-politička formacija stvar je naroda u kojemu živi. Ona prihvaća ono što narod želi i hoće. Stoga, kad nacija izabere određeni društveno-politički sustav i njegova načela, i Crkva u toj naciji, nacionalna Crkva, prihvaća taj nacionalni sustav i njegove principe (ako se ne kose s objektivnim etičkim normama).

Nema, dakle, smisla optuživati Crkvu ili, još manje, bojati se njezina upletanja u politiku. Ona zna da to nije njezina stvar. I ne želi se miješati.

Drugo je pitanje — a to se na žalost često brka ili zlonamjerno miješa s klerikalizmom — smiju li se vjernici baviti društveno-političkim radom? Možda je, s obzirom na našu temu, potrebno i o tome reći nekoliko riječi. To je uvijek aktualno. I u svijetu i u nas. Nas, naravno, u prvom redu zanima naša Hrvatska Crkva, njezini vjernici i Hrvatski narod.

Ako je Crkva, kako smo istaknuli, apolitična, ako ona nije i ne smije biti politička organizacija, — znači li to da se i njezini članovi, tj. vjernici moraju odreći svakoga miješanja u javni, društveni ili, recimo otvoreno, politički život nacije? Odgovor je na prvi mah jasan. Članovi Crkve nisu samo vjernici i ništa drugo. Oni su prije svega dio nacije, ravnopravni građani društveno-političkih zajednica u kojima žive. Ni Crkva ni njihova društveno-politička zajednica ne mogu im — bar na to nemaju moralno pravo — oduzeti njihov društveno-politički mandat za to što su vjernici. To bi zadiralo u integritet ljudskog dostojanstva i osnovna prava čovjeka.

Teoretski, to je pitanje suvišno. Jasno je samo od sebe.

Praktično, međutim, stvar ne mora biti tako jednostavna. Posebno kad frakcija ne vodi interes nacije, nego vlastiti prestiž i nadmetanja. U tom slučaju se lako prihvaća načelo: *divide et impera!* Zlonamjerno se etiketira i izaziva strančarstvo na štetu naroda.

Crkva sebi ne svojata nikakvu ingerenciju u političkom životu nacije, ali ona ne može biti indiferentna ako bi se, gdje mu drago, provodila bilo koja, pa i religiozna, diskriminacija. To naime vrijeđa ljudsko dostojanstvo i temeljna etička načela.

U takvom bi slučaju istodobno nužno trpjela narodna sloga i jedinstvo. Teško bi bilo govoriti o slozi i jedinstvu tamo gdje svi ne bi imali jednaka građanska prava i dužnosti.

Pasivnost ili isključivanje vjernika iz društvenoga života vodili bi u štetno i nepotrebno zatvaranje, sumnjičenje i apstinenciju. To se pak ne smije dopustiti.

Društveno angažiranje vjernika nije, dakle, ni u kojem slučaju klerikalna rabota ili politikanstvo Crkve, to je njihovo građansko i ljudsko pravo, dokaz ravnopravnosti i suradnje, to znači narodnoga jedinstva i nacionalnoga rasta.

I vjernici se moraju osjećati nacionalno, i u skladu s tim surađivati u društvenom razvitku nacije sa svim drugim dijelovima naroda. Čemu bi se, naprotiv, mogao nadati narod koji bi iz svog društvenog života isključio veliki dio svojih članova? U kojemu bi postojali građani prvoga i drugoga reda? Takvo što bilo bi posebno opasno za male narode. Opasno, znači, i za nas Hrvate. Nije, dakle, u pitanju samo Crkva, u pitanju su društvena ravnopravnost i narodno jedinstvo.

Prilično uspavanu svijest hrvatskoga naroda iznenadili su neumoljivi statistički podaci — najnepristraniji i najrječitiji svjedoci — podaci o

gospodarskom, političkom i demografskom stanju hrvatske nacije. Na žalost, nisu nam bili skloni. Razne migracije i emigracije rastaču naše etničko biće. Više od pola milijuna hrvatskih radnika traži kruha izvan domovine. Mnogi se od njih ne misle nikada u nju povratiti. Natalitet je gotovo na razini mortaliteta. Nacija je u krizi; prijeti nam odumiranje.

Bilo bi ne samo nerazborito, nego i nacionalno i društveno štetno ako bismo se, uza sve to, u ovo doba općeg dijaloga i pluralizma mišljenja, između sebe svadali i potcjenjivali. Salus populi suprema lex esto! Narod nije stranka, narod je cjelina! Moramo jednom svi shvatiti — i katolici i nekatolici — da smo samo svi skupa Hrvatski narod. I da samo kao narod, to znači svi skupa, možemo zajedničkim silama, u samoupravnom socijalističkom društvu, svladati spomenute poteškoće.